

8-
р
1162
7/152

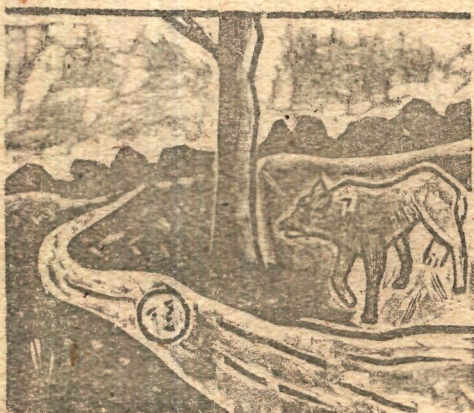
1170
П-С

Посні

ЧОЈ

-ВОКЛЫ

МОЈДАН КЫВЈАС.

Сыктывдін кар.
Комі ыҕа лезан ин.
1921 во.

1162
1170

Р. В. Ц. Разр. № 2. г. Устьсыольск,
Государственная типография 14,000 экземпляров.

А-61.
8-9
р
п 62

1. Көвдүм.

Олісны-вылісны пөрые гозја. Өтчид
пөль шуө пөчлы:

— „Пөжав, пөчө, көвдүм. Зев јона веж
петө.“

— „Мыјые-нө пөжала?“ шуө пөч: „пыч-
ыд абу-да“.

— „Пыч абу?! Кумтө чышкышт да јөрт-
өдтө гурјышт, гашкө і чукөрмас“.

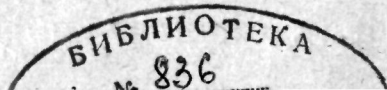
Пөч кывзіс пөльыс. Кум чышкіс,
јөртөд гурјіс. Пыч нөк піө гудраліс, выј
піјын көвдүм пөжаліс. Сесса пунктіс
өшің вылө.

дыш лоі кујлыны көвдүмлы өшің
вылын, — четчыштіс өшің улө, сесса туј
вылө, дај турны кутіс. Турө көвдүм.
Паныд локтө көч.

— „Көвдүмөј, көвдүмөј, ме тенө сөја!“

— „Ен сој менө, көчылөј-чојылөј. Ме
теныд сылышта“.

Көч пелсө чошкөдөмөн кывзыны
пөндіс ылөм.

„Ме көвдүм, көвдүм,
 Кум жоҗые көвтөм,
 Јөртөд пыдөсые гурјөм,
 Нөк сорөн гудралөм,
 Пач пыдөсө сүјлөм,
 Өшнҗ вылын кујлөм.
 Пөлые ме пышјі,
 Пөчые ме пышјі,
 Теве, јөј көчые, пышја нҗн.“

Сесса туј куҗа воҗө турны кутіс.
 Көч „кук-ку—пукты“ колі. Паныдагис
 көвдүмлы көјін:

—„Көвдүмөј, көвдүмөј, ме тенө соја!“
 —„Ен сој менө, көјінөј. Ме теңыд сыл-
 ышта, кывзы! Бара сывны горөдіс:

„Ме көвдүм, көвдүм,
 Кум жоҗые көвтөм,
 Јөртөд пыдөсые гурјөм,
 Нөк сорөн гудралөм,
 Пач пыдөсө сүјлөм,
 Өшнҗ вылын кујлөм.
 Пөлые ме пышјі,
 Пөчые ме пышјі,
 Көчые кокјас пелсали,
 Теве, көјіные, пышја нҗн.“

Турө воҗө көвдүм. Паныд локтө ош:
 —„Көвдүмөј, көвдүмөј, ме тенө соја!“

„Ен-жө бара, ошкөј, еој. Ме теныд зев, лөсыда сыла.“ Бостіс сывны:

„Ме көвдүм, көвдүм,
Кум жоҗыс көвтөм,
Jөртөд пыдөсыс гурјөм,
Нөк сорөн гудралөм,
Пач пыдөсө сујлөм,
Өшнҗ вылын кујлөм.
Пөлыс ме пышјі,
Пөчыс ме пышјі,
Көчыс коқјас песлалі,
Лок көјіныс весасі,

Тыс, ошкыс, абу еөкыд пышјыны“.

Турө воғө көвдүм туј куға. Паныд локтө руч.

— „Олан-вылан, көвдүмөј! Кущөм те мича, банјөмыд быдөн!“

Көвдүмлы зев ымкод ошкөмыд. Горөдіс сывны ручлы:

„Ме көвдүм, көвдүм,
Кум жоҗыс көвтөм,
Jөртөд пыдөсыс гурјөм,
Нөк сорөн гудралөм,
Пач пыдөсө сујлөм,
Өшнҗ вылын кујлөм.
Пөлыс ме пышјі,
Пөчыс ме пышјі,

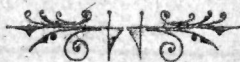

Көчыс кокјас неслалі,
 Лок көјіныс весасі,
 Ош гыж улыс мыні,
 Тесе, ручыс, мына-һин“.

— „Аттө, лөсыда-жө-һин те сылан!
 -көвдүмөс ошкө руч: „сөмын вот ме
 пөрыемі да омөла кыла-а. Он-нө пукс-
 ыв меным ныр вылө да горажыка сыл-
 ышт?“ Көвдүмлы вывті һинкөд- лоі ош-
 көмыд. Четчыштіс ручлы ныр вылас да
 горөдіс сывны:

„Ме көвдүм, көвдүм“...

Ручлы сіјө вөлі і колө: амкн-ітіс, дај
 көвдүмыд ез ло.

2. Гаџ, іџас да һинкөм.

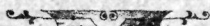
Гаџ, іџас да һинкөм мөдөдчисны јен-
 кыа гөгөр кыщовтны. Воісны ју дорө.
 Колө вуҗны мөдарас, а һинөмөн. Һин-
 көм шуө:

— „Гаџ, пыр ваас, вуҗам те вылын“.

— „Чөв, һинкөм! Мед іџас һужөдчас ју
 вомөныс. Мі сек ісесеа текөд нос вывті-
 моз і вуҗам.“

Іџас һужгөдчис өтар дорсаһ мөдар
 дорөҗ. Һинкөм мөдіс вуҗны.

Мыжон шөрөзые воис, іңасыд чегі.
 Ынқом бруткыөіс вао дај вөјі.
 Гаґ сералис, сералис, дај поті.

3. Руч да чоқыр.

Важон олісны-вылісны—руч да чокыр. Кор налөн ҺаҺыс бырі, пудјасісны—коднысө начкыны. Пуд үсі чоқырлы. Чоқыр шуө: „Менө начкыны пан пурт колө“.

Руч мунө пан ордө:

—„Пананөј, пананөј,
 Вајтө меным пурттө, пурттө.
 Чоқырөс начкыны,
 Менө, ручөс, вердны.“

Пан шуө: „Менам пуртөј ныж, колө
 јен зүд кеслыныс“. Руч мунө јен ордө:

—„Јенманөј, јенманөј,
 Вајтө меным зүдтө, зүдтө.
 Пан пурт кеслыны,
 Чоқырөс начкыны,
 Менө, ручөс, вердны“.

Јен шуө: „Меным зүдтө кыскыны
 колө төлыс өш“. Руч мунө төлыс дінө:

— „Тöлысанöј, тöлысанöј,
 Вајтö меным öштö, öштö.
 Јен зүд кыскыны,
 Пан пурт кеслыны,
 Чокырöс начкыны,
 Менö, ручöс, вердны“.

Тöлыс шуö: „Менам öш оз мун шондi
 зонтöг“. Руч мунö шондi дiнö:

— „Шондианöј, шондианöј,
 Вајтö меным зонтö, зонтö.
 Тöлыс öш вöтлыны,
 Јен зүд кыскыны,
 Пан пурт кеслыны,
 Чокырöс начкыны,
 Менö, ручöс, вердны.

Шондi шуö: „Менам зонмыд оз мун
 көч jöвтöг“. Руч мунö көч дiнö:

— „Кöчанöј, кöчанöј,
 Вајтö меным jöвтö, jöвтö.
 Шондi зонмöс вердны,
 Тöлыс öшкöс вöтлыны,
 Јен зүд кыскыны,
 Пан пурт кеслыны,
 Чокырöс начкыны,
 Менö, ручöс, вердны.

Кöч шуö: „Менам jөлöј оз нет пипу
 пöдöнчатöг“. Руч мунö пипу дiнö:

— „Піпуанөј, піпуанөј,
 Вајтө меным пөдөнчатө, пөдөнчатө.
 Көч јөв лыстыны,
 Шонді зонмөс вердны,
 Төлые өшкөс вөтлыны,
 Јен зүд кыскыны,
 Пан пурт кеслыны,
 Чокырөс начкыны,
 Менө, ручөс, вердны.“

Піпу шуө: „Менам пөдөнчаөј оз шед
 кың піңтөг“. Руч муно кың дінө:

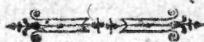
— „Кыңанөј, кыңанөј,
 Вајтө меным піңтө, піңтө.
 Піпу пөдөнча перјыны,
 Көч јөв лыстыны,
 Шонді зонмөс вердны,
 Төлые өшкөс вөтлыны,
 Јен зүд кыскыны,
 Пан пурт кеслыны,
 Чокырөс начкыны,
 Менө, ручөс, вердны“.

Кың шуө: „Менам піңөј оз шед
 дортчые клөшцітөг“. Руч мунас дорт-
 чые дінө:

— „дортчысанөј, дортчысанөј,
 Вајтө меным клөшцітө, клөшцітө.
 Кың пің перјыны,

Пипу пөдөнча вөчны,
 Көч јөв лыстыны,
 Шонди зонмөс вердны,
 Төлые өшкөс вөтлыны,
 Јен зүд кыскыны,
 Пан пурт кеслыны,
 Чокырөс начкыны,
 Менө, ручөс, вердны.

дортчые шуө: „Вомтө паскөд да
 кывтө һужөд“. Руч вом паскөдис, кыв
 һужөдис. дортчые дон клөшщинас руч-
 өс кывјөдыс кутис, да сетчө ј вјис.

4. Шонид коргыяс.

Паныдаеис өш межкөд дај јуалө:

— „Кытчө-һин межыс мөдөма?“

— „Шонид тожөм корены.“

— „Мунам щөщ“ — шуө өш.

Мунөны. Паныдаеис поре.

— „Кытчө-һө-һин мөдин, пореөј?“

— „Шонид тожөм кореа“ — шуө поре.

— „Мунам щөщ мјанкөд.“

Мөдисны кујимөн. Паныдаеис налы
 зозөг.

— „Кытчө-һин мөдөма зозөгые?“ јуалө өш.

— „Шоныд гожом корсны.

— „Сізкө лок мѣжан бөрса“.

Муноны ыолон ын. Паныдаеис петук.

— „Кытчө ын, петукыс мөдөма?“

— „Шоныд гожом корса.“

— „Мі шоныд гожом-жө корсам. Лок інө щөщ мунам“.

Муноны витөн. Сорытөны, кыз кутасны көзид төв колъавны. Ош шуө:

— „Важө-жө өтвылыс керка вөчамөй!
дыш лоі ужавны налы да ставныс кутисны бөрытчыны.

Меж мед вөждөр шыаеис:

— „Мынө керкасыс? менам пасөј шоныд, адзанныд гөныс“.

Поре рукөстис:

— „Ме некущөм көзидыс ог пов, код-
жыса му шө дај керка оз ковмы“.

Зозөг герчкө:

— „Ме коз вылө каја, өтө бордөс волса-
ада, мөд борднам шебраса, көзидыд менө оз і адзы“.

Петук шуис:

— „Ме еізі-жө төвја, керка оз ков“.

— „Ті кыз гаж“, - шуө өш: „а ме сувтөда.
керка“.

Отнае өш вөчис керка, дај өвмөдчис сетчө.

Воис көзид төв. Быд ловја лов кореө шонид. Меж дыр кынмис, сесеа локтис өш керка дорө дај вөзжьеө:

— „Лез, зонмө, шонтыены“.

— „Ог лез“, шуө өш: „тенад-өд пасыд шонид, мыј керкасы“.

— „Он-кө лез, өдзөдчөмөн лүкышта, дај өзөстө жүгөда“.

Өш гөгөр артыштіс дај лезіс.

„Гашкө-пө збыл жүгөдас да“.

Поре кутөма кынмыны, руксө локтө:

— „Лез, зонмө, шонтыены“.

— „Ог лез“, шуө өш: „те-өд му піө кодъясан да некущөм керка оз ков.“

— „Он-кө лез, керка мүдөдтө кодја да аслыд-жө көзид лоө.“ Мыј сесеа керан? Лоі лезны.

Сіјө-жө дунө локтисны розөт петук-көд.

Вөзжьеөны: „лез, өшкөј, шонтыены міјанпөс“.

— „Ог лез“, шуө өш: „тіјан морт кыкөн бордјасныд: өтисө волсаланныд. мөднас шебрасанныд. Оз ков тіјанлы некущөм керка“.

— „Он-кө лез,“ шуө дозөг: „став иңцтө кер костјасыд перјалам, аслыд-жө көз-ыд лоө.“

Мыј севва керны? Лоі лезны став-нысө.

• Овмөдчисны витөн дае вөчөм кербаад.

5. Бөрдөдчыг.

Коркө олісны-вылісны пөрые гозја.

Пөчөыс виеміс дај кулі. Олоны вөлі најө еөд вөр шөрын. Некод маты гөг-өрын ез вөв. Пөльө өтнас колі, некод абу бөрдые иі каҕтыштые пөчөөс. Бост-іс пөль мешөкө кујім гоз чіпан да мөдіс бөрдыеөс корены. Паныдаеіс ош дај жуасө: „кытчө-нө, пөльөыс, мөдөма?“

— „Бөрдыеөс кореа, пөчөј кулі-да“.

— „Бост менө“ шуө ош: „кужа-өд бөрд-ныд.“

— „Кужан те бөрдны?“ пөль жуалө.

Ош равөстас:

— „Сомајбырөј дај пөчанөј менам!.. Жал-өд те меным зев!..“

— „Он куж, он, бөрдны. Локые горзан сөмын.“

Бара мөдіс воэө. Паныдаеіс ручкөд.

Руч жуалө:

— „Кытчө-нө, пөлө, мөдін?“

— „Бөрдыөс корса, пөчөј кулі да.“

— „Ме зев мастер бөрдны. Боет менө.“

Дөөдчисны доные: быд бөрдөмые
чипан.

Бөрдө лыд-дөдлөмөн руч:

„Шондibanөј дај пөчөј,

Асылын воз четчыөј,

Шыд-рок пуыөј.

Пөлөс пөттөз вердыөј.

Мыла бара еновтин

Асыд пөлөтө-а?“

Бөрдө руч кыз енваөн.

Нормис щөщ пөлөлөн едөмые: чуж-
өм бан пастаыс кессө енваыс.

Мөдые щөктис лыд-дөдлыны, дај
којмөдые, дај нөлөдые. Нөлөдөыд мынт-
ысныд нинөмөн лоі, чипаныд оз тырмы,
гортас весіг чипаныс ез кол.

— „Он-кө мынтыс чипаннад, астө сөја“,
шүө руч.

— „Ручилөј-бөжілөј“, шүө пөл: „Лок
мунам гортө, мынтыса“:

Руч вөтчис пөлө бөрсә. Гортас пөл
мешөкө сүјис кык пон, вылас пуктис
кујим чипан дај сетис ручлы.

Кыскө руч мышку вылас ноп. Сувт-

ис шojтчыны мыр бердö. Час-пö шojтчиг моз öтi чiпан соја. Сојис да бара мöd-ödчiс вождö. Мöдые шojтчыны сувтiс да мöd чiпан сојис. Сiзи кујимнансö сојис. Нолöдые востигөн мешöкые понјас авылас укödчiсны. Руч муртса ловјөн воiс гортас, зeбeic дај јуасö:

„Пелјасöј, пелјасöј, епјасöј, епјасöј! ти-нö мыј керiнныд менам шiкö волiгөн?“

„Ми вiздiм, понјасые тенö вiзим.“
Ковјасöј да ковјасöј! мыј-нö ти вöчiнныд менам шiкö волiгөн?“

— „Ми котöртiм, вiзим тенö пöнјасые.“
„Тенö, дыш рупö бöжöј мыј керiн? Лöгасiс бöж дај шуö:

„Ме мырјые-мырјö, пуые-пуö крукас-ли, мед тенö понјас кутасны!“

„Аттö-пö, со куцöм те вöлöмыд! Налö, понјас, сöјö менеым бöжöс!“
Чургödic руч бöжсö гу вомöдыс. Понјас кватiтiсны бöжсö ручлыс дај ассö щöщ гусыс кыскiсны.

6. Нань да петук да руч.

Олис-вылис вөр дорын пöрыс нөл.

Сылөн вöлі кан да петук. Пöль пыр пес керліс вöрын. Кан пүис пöжаліс да сожан новліс пöльлы. Петук горт оліс. Öтчыд вoз асывын пöль муніс вөрö. Кан пүис-пöжасіс, петукöс вердіс, сесса пүис сожан пöльлы.

Петук көлтчіс горт овны. Кағалис рун петуклыс горт олөм. Кан-öдіс öшін улас да зев медиа сывны бөстіс:

„Кікілүлү, Петрованушкоöј!
Заркі сынаннад,
Выја журнал
Мытчылы öшін-öды.
Öкөі піжан мунісны,
Аңкың кіскалісны.
Öктыны некодлы.“

Петук востіс öшін дај візöдіс:

— „Кодінö-пö тајö сылö?“ Рун бара ез дыр көсјы: щаньтіс петукöс дај пыш-јöдіс.

Петук мыј выныс горзö:

„Oј, oј, oј, oј, пышјöдіс-öd нажан рунчыд менö.

Göd вөр шөрö, ылыс муö-ваö.

— Мезды-жö бара менö кысыл-öјöј-кан-і-öјöј!“ Кан бурöщ гортас доктö нін вöлөм. Кыліс горзөмтö, вötöдіс рунчөс, мыр-діс петукöс, ачыс ропкö: „мыјла-

-нө мытчасан өшинөдыд? - Мөдые-кө кывзан ручтө, пышжөдас дај сојас—лы-һі-ку оз кол!“

Аскіас пөлө мунігас јона чірнөдліс петукөс. Ез щөкты өшін дорын пыгејавны. Каң бара сојан нүис пөжасөм бөр-ын. Руч пыр кыјөдіс каңлыс мунөм. Сесеа бара өшін улө локтіс, ыывны кутіс... Петук оз шыас. Руч мөдые ыліс, сесеа аңкыщ кітыр савкытіс. Петук өктіс аңкыщ дај шуө: ●

— „Он ылөд менө, ручөј. Төда-өд, көс-јап те менө сојны, лы-һі-ку он көл меным.“

— „Чөв, Петрөванөј! Ог-жө ме тенө сој! Ме-өд гөсетны көсјі нулыны тенө, ов-мөсөс көсјі теныд петкөдлыны.“

Сесеа бара кутіс ыывны...

Петуклөн бара на мывкыд ез тыр-мы: вірөдліс өшинөдыд. Ручлы сіјө і колө вөлі—щанкытіс дај котөрөн пыш-јөдны кутіс. Петук локыс бара горзө: „ојја дај ојја! Пышжөдіс-өд бара менө најан ручыд!“

Нуас-өд менө пемыд вөрө, еөд вөр шөрө.

Сојас-өд менө, сојас, лы-һі-ку оз кол.

— Каңы-төј-кысылөј, мезды-жө менө, мезды!“

Кылыс каң да бара мырд-д-ис пет-укөс.

— „Ег-өмөј ме тең виставлы, ен миса өшинтө восты, ен өшин дорад мытчас, сојас-өд ручыд. Кывзы колөкө менем: аски-вөд ылө муна пөс керавны, ог кыв горзөмтө.“

Аскиас пөлы каң бара сојан нуис. Руч важөн ын видчысө каңлыс мунөм.

Бара күтис сывны. Күјиме сылис. Петук оз шыас, лантөма. Руч сесса шүө:

„мыјнө, Петрован, кывтөммөмыд тај.“

— „Ег ескө кывтөммы-да. Он менө өни ылөд, ог вичөдлы өшинөды.“

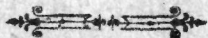
Руч бара савкнитис аңкыщ да шобди. Сесса шүө: „Ен кывзы те каңыдлыс. Сојны-кө-өд ме важөн ын тенө соји.

Ме тенө вывти радејта, көсја пет-көдлыны теныд јенјугыдсө. Вичөдлы өшинөды, ен пов. Ме зебеа керка пел-өсад.“

Ачыс ескө бокас ласкысис, зебеис. Петук кајис лабичө, вичөдө ывлаө.

„Мунис ез-пө бара ручыс-а? Оз тај тыдав-а!“ Јурсө сүјис өшинө. Руч-щап-

н-ітіс петукѳс дај пышјодіс. Петук ескѳ
 жона горзіс да канілюј ез кыв: зев ылын
 вѳлі нес кералѳны нѳлюкѳд-да.

7. Куш да рака.

Ыжыд вѳлі рѳд вуж ракалѳн. Уна
 вѳлі сылѳн піжан. Воісны тулысын зѳ-
 зѳгјас, јуејас. Поздыеісны, лѳеѳдчісны
 быдтысны. Адзіс поздыеѳмтѳ налыс
 рака. Кутіс колкнысѳ гусавлыны. Коркѳ
 лебѳ сеті тупјур варыш. Бурещ суіс
 ракатѳ гусасан інас. Сѳлѳм сылѳн пуз-
 іс. Лебіс сера куш дінѳ норасны. Сера
 куш ыстіс ракала пышкајѳс. Тајкѳ
 сіјѳ оз вермы вајны ракаѳс: оз лок,
 пыкеѳ. Лоі тѳдмышкаліг тырјі вајны.
 Сера куш пукѳіс сүдїтны ракаѳс.

— „Паскыд вома ракаѳј! Те јылыс зев
 тајнѳ лок јуѳр воіс. Те-нѳ тај јѳс
 ем-ѳур вылѳ кїтѳ нѳужјѳдлан... Гырыс
 пѳтвајаслыс колкјас гусавлан!“

— „Чѳв, југыд шондіѳј, сера кушѳј!
 Зік прѳста тајѳ сүкљалѳма нѳрыс вы-
 жывыд, тупјурыд.“

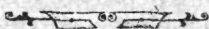
— „Тајѳ-ѳмѳј-на сѳмын,“ шүѳ куш: „Віс-
 талѳны сеса, те-нѳ

рөд вужнад вөтлысан да му вывсыс
көйдыссө өкталан.“

— „Ок-ок-ок, жүгид-лунөј, кущөј! Ұик
прөстөј (вее) сорыі тајө.“

— „Вісталөны—колтајас-пө да чумаліјас
бабајаслыс пасјан став рака котырнад.“

— „Југид шөндіөј кущөј! јона-жө менө
гудралөмаөс, суклалөмаөс.“ Сесеа сера
кущ щөктіс ракаөс пукөөдны чіжовкаө.

8. Ічінвоз..

Пөрыс гозјалөн вөлі кык ныв. Пөл-
өлөн Машө һіма, ічінвоз. Пөчөлөн
аслас мөд ныв вөлі, Марпа һіма. Пөчө
зев лок вөлі: јома баба код. Нылыс
сещөм-жө вөлі. Пөллөн Машаыс зев
рам, Ұик-жө ајыс код бур да шап. Ічін
сінмөн оз вермы візөдны Машөөс. Пөл-
лы өтчыд шуө:

„Кытчө гажыд вошты ассыд нывтө.
Ну вөр керкаө. Мед сені печкас.“
Пікө воштіс пөлөс лок пөч: сојөмөн
сојө кыкнаннысө. Лој додҕасыны да
нуны Машөөс вөрө. Жал ескө нылыс
да һемтор он кер. Сетіс біја із, тыв-
көрт, щак, да шыдөс тор... Көліс нылөс
өтнассө вөр керкаө:

— „Ен-пö бiтö күсөд,“ шуö бат: „Роктö пу, керкатö игышт. Аскi ме вола видлыны“.

Дунтыр Маша печкiс. Рытнас пач лонтiс да рок пуiс. Сесеа пукеiс соjны. Пач улыс мытчыгiс шыр да шуö:

— „Зарнi нылöj, вердышт менö рокнад!“ Машö шырöс пöттöзыс вердiс. Сесеа бара печкыны пукеiс. Воjнöр мыjөн воiс, керкаö пырiс ош даj шуö:

„Бур нылöj, күсөд-жö бiтö, да ворсыштам мекöд гораңөн. На теныд езыс тiлгун. Котрав да золöдчы, ме тенö кутала.“

Зев jона повзiс Маша. Секi шырыд бара петiс да пельном вылас каjiс Машалы, сесеа пельвозас вашкöдö:

— „Ен пов, Маша. Күсөд бiтö, ачыл пыр пач улö, тiлгунтö меным ваj.“

Маша кывзiс шырлыс. Ош котралö, кореö Машаöс. Ескö шыр котралö, золöдчö. Куталис, куталис ош,-ез шед Маша. Локмiс да кутiс пес плакаөн шыбласны. Көн мыj вöлj быдөн жульмiс. Шырлы оз вескав. Ош сесеа музiс да шуö:

— „Кужiн-пö те, бур нылöj, ворсныд. Аскi асыв мöдöда ме теныд козiн: вöв стада да дод тыр ем-бур“...

Лок пöч аскі асыв четчöмөн-щöщ
ыстіс вөр керкаö нылысла пöлöс. Ачыс
öшін дорö пүкөмөн відчысö:

— „Лы-сөмсө-пö-öд көнкө нылыдлыс вая-
ас.“ Коркө дод шы кывны кутіс. Пон
увтны кутіс лабіч улын:

„Ув, ув, ув! Пöлö нывсö ваяö, вöv
стада локтö, дод тыр ем-бур ваяö.“

— „Лант, містөм чужөм! Машöлөн лы-
сөмыс гіла-гола кылö.“

Заворјас вөссіс, пöлö Машöкөд дод
тыр ем-бур ваяöны. Бөрөаныс вöv стада
вөтчö.

Лок сөлөм пуыс пöчöлөн: завід лоі.
— „Аскі“, шуö пöч: „ну Марпаөс мен-
сым. Сіјö кык та мында ваяс.“

Вор асыв пöл нуйс пöчöлыс нылөс.
Ассыс моз-жө велөдіс да коліс. Марпа
лонтіс пач да рок пуыс. Сөсса сојны
кутіс. Пач улыс петіс шыр дај чіпөстіс:
— „Бур нылөј, вердышт менö рокнад!“
Марна локыс горөдіс:

— „Пеж горш! вердны дај! вывті лөб.“
Марпа, боетіс нес плака дај лыјіс шыр-
лы. Сөсса өтнас сојіс став роксö дај
узыны водіс. Војшөр кад ош пыріс.

— „Міча нылөј, вая-жө кыеөд бітö да

мекөд гораҥа асыштам. На теңид тилгун.
Котрав, ме кутаса.

Марпа бостис тилгун, котралө. Ачыс
тиралө полөмысла. Шыр мытчысис да
елтө:

— „Лок Марпаөс талун нөйтасны, нөйт-
асны.“

Аски асыв пөчө термөдлө пөлөөс,
ыстө нылысла да уна ем-бурла.

Өшин улө пуксис да, оз вермы вид-
чөсныс. Кылсис мыжөн дод-шытө понжыс,
кутис увтны:

„Ув, ув, ув!“

Пөчөлөн нылыс ружтө, тыртөм дод-
дыс грымөдө.“

Пөч скөрмис, бед-дөн понжөе лыжис.
„Пөрјасан, мистөм чужөм! Тажө зарҥы-ез-
ыс эла-эола кылө.“

Сувтис пөлө вөлөн өшин улө. Тыр-
төм дод-дыс өдва вермисны Марпаөс
четчөдны. Равөстис—бөрәдзис пөч лок-
ысла. Та бөрын Маша регыд мунис
верөссајө, зев бур морт сајө, дај өни
олөны-вылөны.

9. Kodi мыжа?

Олісны-вылісны чіпана-цетука.

Коркө муніены најө вөрө сус кол
еojны.

Петук кайіс пу вылө сус кол гыл-
өдны.

Иещкө да шыблалө му вылө. Чіпан
өктө, чукөртө. Кызкө өтчыд шыбытөмөн
вескаліс чіпанлы сінмас. Чіпан бөрдіс
тыржі мөдөдчіс гортас. Паныдаеіс көч
дај жуалө:

— „Мыыс-нө бөрдан, чілукој?“

— „Менсым петук сінмөс пержіс.“

— „Петукөј, петукөј, мыјла-нө чілукуыд-
лыс сінсө пержін?“

— „Менө ув лажкытөдіс, да тајкө ачым
уса.“

— „Увјөј, увјөј, мыјла-нө лажкытчін?“

— „Менө көзајас жірісны да сіјөн.“

— „Көзајас, көзајас, мыјла-нө ті увсө
жірінныд?“

— „Міжанөс омөла вічыејас віөны!“

— „Вічыејас, мыјла омөла візанныд
көзајассө?“

— „Міжанөс көзајка шаңгаөн оз верд.“

— „Көзајка, көзајка, мыјла көза вічы-
јастө шаңганад он верд?“

— „Шаңга латысө менсым поре кіетіс.“

— „Пореөј, пореөј, мыјла шаңга латысө
кіетін?“

— „Менем пјос кјјн сојис-да.“

— „Кјјнј, кјјнј, мыла-нө пореыслык пјсө сојн?“

— „Менем кынөмј сумаліс да. Менем сізі нн чужөмсан шуөма кынөмс вердны.“

дугдіс бөрдөмыс чпан.

Чпан снпөвнас петуккөд бөр важ-
моз овмөдчисны, зев бура да лөсыда
овны кутісны.

10. Јі чом да пу чом.

Олісны-вылісны руч да көч. Ручлөн
вөлі јі чом, көчлөн пу чом. Мыјөн тул-
ыс воіс, ручлөн јі чом сыліс. Көчлөн
важ-мозыс пу чөм сулалө. Доктіс руч
көч өрдө шөнтысны. Вөзјыө: „көчө-
чојө, лез менө чомјад шонтысны.“ Көч
шуө: „Ог лез, челафөс сојан.“ — „Лез,
көчө-чојө, көт порог улөзыд.“

— „Но, пыр-інө порог улөз“. Руч пыр-
іс порог улө. Недыр олыштис да шуө:

— „Көчө-чојө, лез пызан дорөзыд.“

— „Ог лез, челафөс сојан!“ — „Ог, ог
сој, лез көт лапаөс нуктыштны.“ — „Но,
леза-нө лапатө.“ Недырмыст бара руч

вөзжысө: „Көчө-чојө, лез шөјтчыштны
көщас лабичад.“—„Ог лез, чельадөс
сојан!“—„Ог, ог сој, сөмын водыштла,
шөјтчышта.“—„Но, водыштлы-инө.“ Көщ-
ас лабичаан рүч вөзжысө:

—„Көчө-чојө, лез менө гөбөч дорад
шонтысыштчыны.“—„Ог лез“, шүө көч:
„сојан чельадөс!“—„Ог, ог сој, сөмын
лапајасөс шонтышта.“—„Но лок, мыјнө
керан“. Рүч гөбөч дорсаан бара вөз-
жысө:

—„Көчө-чојө, лезлы паччөр вылад менө
шонтысны.“—„Ог лез, чельадөс сојан!“

—„Ог, ог сој, шонтысыштча регыд-ик-
-дај бөр летча.“ Кајис рүч паччөр вылө.
Көч чельадыслы блін пөжалө. Рүч пач-
чөр вылын „курч“ да „курч“. Көч жуа-
лө: „мыјнө те курчкөдан сені?“—„Id
туејастө курчкөда паччөр вывевыд“, шүө
рүч. Көчлөн пөжассис блін, чуксалө
чельадөс блін сојны. Чельад оз шыасны.
Көч кајис паччөр вылас. Рүч өтнас сені
шышвиңө, став чельадсө көчлыс сојөма.
Көч пїјаныдлыс лыјассө вөлөм курчкөдө.
Көч бөрдзіс, күтіс вөтлыны рүчөс. Рүч
бара ез повзы, боетіс да ассө көчөс
вөтліс чомеыс.

Үөримө дадө.

Үөримө дадө ветлас рочө да нөбас
 ҥинкөм Сесеа мөдөдчас гортас.
 Пырас уҥны өтө керкаө, жуалө: „кытчө-
 нө ҥинкөмөс пукта?“ Щөктасны чіпан
 поз дорө пуктыны. Үөримө дадө војнас
 четчылас-да став ҥинкөмсө коавлас.
 Асывнас четчасны. Үөримө дадө бөрдиг-
 тырји шуө:

— „Чіпанјасыд ҥинкөмөс коавлөмаөе.
 Онө-кө чіпаннытө сетө,
 Пис-пис нуөдча,
 Пус-пас жугөдча,
 Шөрі-шөрі орөдча,
 Өшін-костаныд пыра,
 Өзөс костад пөдласа.
 Изкіаныд изса!“

— „Мун бөет, чіпаннад і ставнад. Мі
 шојнад матө воам.“

Үөримө дадө чіпан боетис да мөд-
 өдчис воҙө. Рытнас пырис уҥны дај шуө:
 — „Менам-вөд чіпантор ем, кытчө-нө
 пукта?“

— „Суж роҙөгјас динө.“

дадө војнас четчылас да і вјјас
 асыс чіпансө. Аскі четчасны, дадө
 шуө:

— „Җоҗөгҗасыд чһанӧс вјӧмаӧс, онӧ-кӧ
җоҗӧгтӧ сетӧҗ:

Піе-піе нуӧдча,
Пус-пае жугӧдча,
Шӧрі-шӧрі орӧдча,
Ӧшін костаныд пыра,
Ӧзӧс костад пӧдлаеа,
Ізкінад ізеа!“

— „На, мун бост, јурнас і көгнас еет-
ам, мі шојнад матӧ воам!“

Җорімӧ җадӧ җоҗӧг бостіс, мӧдӧдчіс
воӧ. Рытнас бара пыріс уҗны, јуалӧ:

— „Менам-вӧд җоҗӧгтор ем да, кытчӧ-
нӧ пукта?“

— „Јӧрт гідӧ, ыжјаскӧд уҗас!“

Җорімӧ җадӧ војнас четчылас да
вјјас җоҗӧгтӧ. Аскінас четчасны, летчас-
ны гідӧ: җоҗӧг кулӧма. Җорімӧ җадӧ
бӧрдны кутас:

„Онӧ-кӧ сетӧ ыжнытӧ
Піе-піе нуӧдча,
Пус-пае-жугӧдча,
Шӧрі-шӧрі орӧдча,
Ӧшін костаныд пыра,
Ӧзӧс костад пӧдлаеа,
Ізкіаныд ізеа!“

— „Ну, ну! Шојнад матӧ воам!“

Җорімӧ җадӧ ыж бостас. Сесеа воӧ

mödödчас.

Рытнас бара вöзъясас уэны, јуалö:
— „Менам-öd ыж тор ем. Кытчö-нö
пукта?“

— „Јöрт карта, вылö мөсјас дінö!“

Вojнас бара четчылас-да вiјас ыжсö.
Асывнас четчасны, летчасны карта вылö,
ыж кулöма. с-ад-ö бöрдны кутас:

— „Онö-кö сетö öшнытö,

Пие-пие нуödча,

Пус-пас жүгödча,

Шöри-шöри орödча,

Öшн костаныд пыра.

Öрöс костад пöдласа,

Ізкiаныд іза.“

— „Ну, ну! Шојнад матö воам!“

Норимö с-ад-ö öш бöетас, сесса дод-
с-алас тојн војжөн шердын дод-с-ö. Ачыс
пуксас-да сывны горöдас:

„Нiнкöм вылö чiпан,

Чiпан вылö рöзöг.

Рöзöг вылö ыж,

Ыж вылö öш.“

Мунö Норимö с-ад-ö дод-с-ын, нöрјөн
öшлы швiч да швiч. Рöгтас-гөнiтас,
кöјн паныд локтö.

— „с-ад-ö, пуксöд менö!“ — „Пуксы!“ Мун-

асны, мунасны—ош паныд лөб.← „Пук-сөдөј менө!“

— „Лок пуксы!“ Кујимөн кутасны рөт-тыны.

Рөттасны, рөттасны-да заветкаыс і орө. ҒаҒө ыстас көјинөс заветкала. Көјин корөс һөр-код һөртөр вајас. Ошкөс ыстас—ош вајас зев ыжыд пу, вужнас і ставнас. ҒаҒө шүө:

— „Ті тај енө кујө. Ачым ветла!“ ҒаҒө мунас. Сы коста көјина-ошка өштө і жағөдасны, јајсө сојасны. Кучик пыщ-кас сујаласны іҒас, өшкөс сувтөдасны. Асныс пышјасны.

Һөримө ҒаҒө воас, виҒөдө—көјина-ошка абуөс.

Заветка вөчас, пуккас, кутас вөтлы-ны өшкөс:

„Тпручө-бычө, гортө, гортө!“

Өш сулалө, оз вөрҒөдчы. ҒаҒө бед-боетас да кыз-тај лөсыштас!—Өш уеө.

ҒаҒө бөрдиг-тырјі мунас гортас һинкөмтөг-өштөг.

Mojd њім індѡм.

Лѣст.
Бок.

1. Кѡвдум 1.
2. Гадъ, іѡас да њінкѡм . . . 4.
3. Руч да сокыр 5.
4. Шоныд корыејас 8.
5. Бѡрдѡдчыс 11.
6. Канъ да петук да руч . . . 13.
7. Куц да рака 17.
8. Ічїњвоз 18.
9. Кодї мыжа? 21.
10. Јї чом да пу чом 23.
11. Њорїмѡ ѡадѡ 25.